

Werkplekieren en scholenbouw - Samenvatting

27 januari 2017

Uitgevoerd door PwC – Johan Ravijts, Ellen Goussaert en Pommeline Steegmans

“Hoe kunnen relevante richtingen in het TSO, BSO en DBSO ingeschakeld worden in onderhouds- en kleine renovatiewerken van schoolgebouwen op zo’n manier dat dit zowel een financieel voordeel voor scholen die werken willen laten uitvoeren als een versterking van het werkplekleren oplevert?”

Op deze vraag hebben we geprobeerd een antwoord te geven met onze studie. Onze aanpak was voornamelijk gericht op documentenonderzoek en gesprekken in werksessies met het werkveld om informatie te verkrijgen over juridische en organisatorische aspecten van werkplekleren voor kleine infrastructuurwerken in scholen.

We stelden vast dat er reeds heel wat geschreven werd over werkplekleren en dat de leervorm op vele plaatsen in Vlaanderen actief wordt toegepast, meestal echter niet voor infrastructuurwerken in schoolgebouwen. Indien werkplekleren toch wordt toegepast voor deze werken gaat het meestal over praktijkles op verplaatsing in de eigen school. Soms ook over wat infrastructuurwerken in kleinere basisscholen uit de omgeving (meestal van dezelfde scholengroep).

Uit alle discussies en werksessies blijkt de overtuiging dat werkplekleren een te koesteren leervorm is die vele voordelen voor de leerlingen biedt. Verhoogde motivatie en betere aansluiting vinden bij de arbeidsmarkt staan bovenaan de voordelenlijst. Bijkomende werkpleklerenprojecten vinden, bijvoorbeeld door infrastructuurwerken in schoolgebouwen, kan dus enkel meer mogelijkheden bieden om motivatie bij leerlingen van BSO, TSO, DBSO en BuSO te verhogen.

Met veel interesse gingen we dus op zoek naar die mogelijkheden. We maakten vijf scenario’s, gingen na of de onderwijs-, vennootschaps-, arbeids- en welzijnswetgeving de scenario’s toestonden en onderzochten de organisatorische, juridische en verzekeringstechnische aspecten.

1. Praktijkles op verplaatsing bij instellingen van hetzelfde bestuur of vestigingsplaats van de dienstverlenende school
2. Praktijkles op verplaatsing bij instellingen van een ander bestuur
3. Stage
4. Tewerkstelling DBSO
5. Praktijkopleiding

Praktijkles op verplaatsing biedt wellicht de meeste mogelijkheden. Het betreft de situatie waar een leerkracht met zijn klas tijdens een praktijkles buiten de didactische lokalen onderhouds-, herstellings-, of kleine infrastructuurwerken uitvoert in schoolgebouwen. De leerlingen worden gelijkgesteld als werknemer van de dienstverlenende school en de meeste risico’s worden aldus gedragen door deze school. Mits goede afspraken zijn deze projecten aantrekkelijk voor de dienstverlenende school die zo voor haar leerlingen meer mogelijkheden biedt voor werkplekleren en ook voor de dienstontvangende school die in vele gevallen een financieel voordeel doet.

De andere scenario’s werden gemaakt om voor een aantal in onze werksessies genoemde situaties een scenario te vinden dat conform de regelgeving kan worden georganiseerd. Ze zullen slechts in een aantal specifieke situaties worden gebruikt.

De dienstontvangende school dient telkens de financiële voor- en nadelen af te wegen om BSO/TSO/DBSO/BuSO leerlingen in te schakelen voor onderhouds-, herstellings- en kleine infrastructuurwerken. Hoe groter de arbeidscomponent en hoe lager de risico’s, hoe voordeliger voor de dienstontvangende school om deze werken te laten uitvoeren door leerlingen. Bij deze afweging dient de dienstontvangende school de gerelateerde kosten voor deze werkzaamheden (o.a. materiaal, manuren van aannemer, verplaatsing, prestatievergoeding aan DBSO leerlingen, ...) in te schatten en te bekijken. Enkel in scenario 4 zal de school een prestatievergoeding betalen. In de andere scenario’s zal de dienstontvangende school enkel de materiaalkosten, slijtagekosten van gereedschap en al dan niet prestatietijd betalen van derden.

We formuleerden ook een aantal aanbevelingen:

1. We vonden de gebruikte terminologie niet altijd even duidelijk. Praktijkles op verplaatsing wordt gebruikt als een containerbegrip dat verschillende situaties groepeerd die ons inziens gepaard gaan met verschillende risico's. Wij maken een onderscheid in deze situaties in onderhavig rapport.
2. Eén van de belemmerende factoren voor de organisatie van projecten werkpleklers gaat over de tijd die TAC's, vakgroepleden of vakleerkrachten dienen te stoppen in de praktische organisatie van dergelijke projecten. De financiering hiervoor is niet altijd voorzien. Vaak worden deze projecten georganiseerd met goodwill en overuren van het personeel. Voor een duurzame inbedding in de leerplannen dient men na te denken hoe men via een gepast financieringsmechanisme de organisatie van dergelijke projecten kan stimuleren.
3. Een reden waarom vakleerkrachten weigerachtig staan tegenover projecten werkpleklers is omwille van vermeende aansprakelijkheden. Een passende opheldering over aansprakelijkheden kan projecten werkpleklers stimuleren.
4. De matching tussen vraag en aanbod dient zeer lokaal te worden georganiseerd. Het zijn enkel de vakgroepleden en de vakleerkrachten zelf die kunnen beoordelen of een leerling of een groep van leerlingen geschikt is om bepaalde infrastructuurwerken uit te voeren. Toch lijkt het nuttig om een breed platform te organiseren zodat scholen die niet behoren tot een scholengroep waar BSO of TSO scholen deel van uitmaken de kans hebben om uit te voeren werken aan TSO of BSO scholen bekend te maken.
5. Uit de meeste sessies bleek ook dat niet-BSO en niet-TSO scholen geen goed zicht hebben op welke mogelijkheden de technische scholen hebben om onderhouds-, herstellings- en kleine investeringswerken uit te voeren in hun gebouwen. Een actieve bekendmaking zal het aantal mogelijke projecten werkpleklers doen toenemen.
6. Deelnemers hebben onze sessies positief onthaald en zijn vragende partij om lerende netwerken te organiseren omtrent werkpleklers waar ze hun ervaringen met collega's kunnen delen.
7. Wanneer secundaire scholen werkpleklers willen organiseren in een andere secundaire school, dienen ze hiervoor in die andere school een vestigingsplaats te organiseren. Niettegenstaande voor deze regel een reden werd aangegeven is het een belemmering om infrastructuurwerken in scholen met werkpleklers projecten uit te voeren. We bevelen aan om na te gaan of de reden voor deze regel niet op een andere manier kan worden gerealiseerd.
8. Ingeval van praktijkles op verplaatsing worden arbeidsongevallen van leerlingen enkel gedekt via de schoolpolis. Deze polis dekt materiële en fysieke schade maar vergoedt geen blijvende invaliditeit door een arbeidsongeval.
9. Voor grotere werken of recurrente opdrachten is werkpleklers vaak niet geschikt. Een oplossing zou erin kunnen bestaan om ontbrekende capaciteit aan te vullen door samenwerking met andere dienstverlenende scholen of met derden, eventueel uit de sociale economie.

Op alle onderzoeksvragen die werden gesteld, wordt in deze studie een antwoord gegeven. Cruciaal blijft een goede planning in de dienstverlenende scholen zodat, op basis van hun visie over werkpleklers, goed geïdentificeerd wordt welke competenties in welke studiegebieden men met werkpleklers wil aanleren en inoefenen. Zo kunnen onderhouds-, herstellings- en kleine investeringswerken die worden gevraagd adequaat beoordeeld worden of men ze wil uitvoeren of niet.

Vervolgens zijn goede afspraken onontbeerlijk.

In een systematiek waar het voordeel voor de dienstverlenende school (competenties aanleren en inoefenen en een bijkomende inkomst) en de dienstontvangende school (financieel voordeel) duidelijk wordt gemaakt, kan voldoende vraag bijkomende projecten werkpleklers genereren en kan de nood aan infrastructuurwerken in schoolgebouwen beter worden ingevuld.

Scenario 1: Praktijkles op verplaatsing bij een instelling van hetzelfde schoolbestuur of vestigingsplaats van de dienstverlenende school

Leerlingen van het **secundair onderwijs** (zowel TSO/BSO/DBSO als BuSO) in overeenstemming met het curriculum.

Op de **eigen** of **andere school** (secundair en niet-secundaire school).

Binnen de **schooluren**.

Overeenkomst tussen dienstverlenende en -ontvangende school (aanbevolen, niet verplicht).

Gereedschap en materiaal te voorzien door de dienstontvangende of dienstverlenende school.

Geen vergoeding te betalen aan de leerling.

Facturatie voor gemaakte kosten (ingeval van verschillende aanbestedende overheden).

Aansprakelijkheden

Toezichthouder: de leraar van de leerlingen

Dienstverlenende school

- **Strafrechtelijk** aansprakelijk.
- **Administratiefrechtelijk** aansprakelijk.
- **Aansprakelijk voor de kwaliteit van de werken en leveringen.**
- Verantwoordelijk voor zowel **foutieve plaatsing** als **foutieve productie en ontwerp**.

Voor alle betrokkenen gelden de regels van **regres** inzake **burgerrechtelijke aansprakelijkheid** voor andermans gedrag en voor eigen gedrag.

Praktische aspecten

Dienstontvangende school

- Moet zich **verzekeren voor schade** berokkend door hun eigen leerlingen.
- Informeert dienstverlenende school over de eigen **welzijnsmaatregelen**.
- Past de wet van overheidsopdrachten toe, tenzij de uitvoering gebeurt door een instelling van eenzelfde 'aangebestedende overheid'.

Dienstverlenende school

- Voert een **risicoanalyse** uit.
- **Gezondheidstoezicht** is afhankelijk van het resultaat van de risicoanalyse.
- Moet zich **verzekeren voor schade** berokkend door de leerling, door gebruik van gebrekkig materiaal en diensten.
- Sluit een **verzekering af voor de vakleraar** (burgerlijke aansprakelijkheid en rechtsbijstand).
- **Ongevallen** op weg van of naar school gedekt door de schoolpolis.
- **Ongevallen** ten gevolge van arbeid van leerlingen op verplaatsing, gedekt door schoolpolis.

Scenario 2: Praktijkles op verplaatsing bij een instelling van een ander schoolbestuur

Leerlingen van het **secundair onderwijs** (zowel TSO/BSO/DBSO als BuSO) in overeenstemming met het curriculum.

Op een **andere school** (secundair en niet-secundaire school) van een ander schoolbestuur.

Binnen de **schooluren**.

Overeenkomst tussen dienstverlenende en -ontvangende school (aanbevolen, niet verplicht).

Gereedschap en materiaal te voorzien door de dienstontvangende of dienstverlenende school.

Geen vergoeding te betalen aan de leerling.

Facturatie voor gemaakte kosten (ingeval van verschillende aanbestedende overheden).

Aansprakelijkheden

Toezichthouder: de leraar van de leerlingen

Dienstverlenende school

- **Strafrechtelijk** aansprakelijk.
- **Administratiefrechtelijk** aansprakelijk.
- **Aansprakelijk voor de kwaliteit van de werken en leveringen.**
- Verantwoordelijk voor zowel **foutieve plaatsing** als **foutieve productie en ontwerp**.

Voor alle betrokkenen gelden de regels van **regres** inzake **burgerrechtelijke aansprakelijkheid** voor andermans gedrag en voor eigen gedrag.

Praktische aspecten

Dienstontvangende school

- Moet zich **verzekeren voor schade** berokkend door hun eigen leerlingen.
- Informeert de dienstverlenende school over de resultaten van de risicoanalyse die een weerslag kunnen hebben op de uitvoering van de activiteiten door de dienstverlenende school, alsook over de preventiemaatregelen die de dienstontvangende school hieromtrent genomen heeft.
- Past de wet van overheidsopdrachten toe, tenzij de uitvoering gebeurt door een instelling van eenzelfde 'aangebestedende overheid'.

Dienstverlenende school

- Voert een **risicoanalyse** uit over de activiteiten die zij zal uitvoeren bij de dienstontvangende school.
- **Gezondheidstoezicht** is afhankelijk van het resultaat van de risicoanalyse.
- Informeert de dienstontvangende school over de resultaten van de risicoanalyse en de preventiemaatregelen die zij genomen heeft.
- Moet zich **verzekeren voor schade** berokkend door de leerling, door gebruik van gebrekkig materiaal en diensten.
- Sluit een **verzekering af voor de vakleraar** (burgerlijke aansprakelijkheid en rechtsbijstand).
- **Ongevallen** op weg van of naar school gedekt door de schoolpolis.
- **Ongevallen** ten gevolge van arbeid van leerlingen op verplaatsing, gedekt door schoolpolis.

Scenario 3: Stage

Leerlingen minstens 16 jaar of vanaf 15 jaar en reeds 1ste en 2de jaar van het secundair onderwijs hebben voltooid (zowel BSO/TSO als BuSO OV3), in overeenstemming met het curriculum.

Op een **school** (secundair en niet-secundaire school) via een derde, stagegever.

Lestijd is gelijkgesteld met **arbeidstijd**.

Gereedschap en materiaal te voorzien door de derde, de stagegever.

Geen vergoeding voor de prestaties van de leerling, maar wel een mogelijke **onkostenvergoeding**.

Geen marktpraktijken – De school oefent geen handelsactiviteiten uit.

Overeenkomsten:

- tussen dienstverlenende en -ontvangende school voor de uitvoering van de werkzaamheden (aanbevolen, niet verplicht);
- een stageovereenkomst met derde, stagegever.

Aansprakelijkheden

Toezichthouder: de stagegever en –mentor

Leerkracht: algemeen toezicht bij stagebezoek

Stagegever

- **Strafrechtelijk** aansprakelijk.
- **Administratiefrechtelijk** aansprakelijk.
- Aansprakelijk voor de kwaliteit van de werken en leveringen.

Voor alle betrokkenen gelden de regels van **regres** inzake **burgerrechtelijke aansprakelijkheid** voor andermans gedrag en voor eigen gedrag.

Praktische aspecten

Stagegever

- Voert **risicoanalyse** (werkpostfiche) uit over de activiteiten die hij zal uitvoeren bij de dienstontvangende school.
- Informeert de dienstontvangende en dienstverlenende school over de resultaten van de risicoanalyse en de preventiemaatregelen die werden genomen.
- Is verantwoordelijk voor **gezondheidstoezicht** van de stagiair.
- **Verzekert zich voor de schade** berokkend door de leerling, of door gebruik van gebrekkig materiaal en gebrekkige diensten.
- Neemt de noodzakelijk **preventiemaatregelen**.

Dienstontvangende school

- Informeert stagegever over de resultaten van de risicoanalyse die een weerslag kunnen hebben op de uitvoering van de activiteiten door de stagegever, alsook over de preventiemaatregelen die de dienstontvangende school hieromtrent genomen heeft.
- Respecteren van de wet **overheidsopdrachten**
- Is verantwoordelijk voor bestek, gunning en gunningsbrief.
- Eén van de **gunningscriteria** in het bestek betreft het inzetten van stagiairs van een bepaalde school voor het uitvoeren van de aanbestede werken

Dienstverlenende school

- **Verzekert de vakleraar** (burgerlijke aansprakelijkheid en rechtsbijstand).
- Sluit een **arbeidsongevallenverzekering voor de leerkracht (verplicht)**
- Sluit een **arbeidsongevallenverzekering voor de leerling (verplicht)**.
- **Ongevallen** van de leerlingen op weg van of naar de stagegever dienen gedekt te zijn door de schoolpolis.

Scenario 4: Tewerkstelling DBSO

DBSO Leerlingen met arbeidsdeelname.

Op een **school** (secundair en niet-secundaire school) via een derde, de werkgever.

Lestijd is gelijkgesteld met arbeidstijd. De werken worden uitgevoerd tijdens hun wekelijkse 3 praktijkdagen.

Gereedschap en materiaal te voorzien door de derde.

Een vergoeding voor de prestaties van de leerlingen.

Geen marktpraktijken – De school oefent geen handelsactiviteiten uit.

Overeenkomsten:

- tussen dienstverlenende en -ontvangende school voor de uitvoering van de werkzaamheden (aanbevolen, niet verplicht);
- Overeenkomst Alternierende opleiding Of Deeltijds arbeidsovereenkomst met werkgever.

Aansprakelijkheden

*Toezichthouder: derde - Trajectbegeleider:
algemeen toezicht bij werkplekbezoek*

Derden

- **Strafrechtelijk** aansprakelijk.
- **Administratiefrechtelijk** aansprakelijk.
- Aansprakelijk voor de **kwaliteit** van de werken en leveringen.

Voor alle betrokkenen gelden de regels van **regres** inzake **burgerrechtelijke aansprakelijkheid** voor andermans gedrag en voor eigen gedrag.

Praktische aspecten

Derden (=privé-onderneming/vzw)

- Voert **risicoanalyse** (werkpostfiche) uit over de activiteiten die hij zal uitvoeren bij de dienstontvangende school.
- Informeert de dienstontvangende en dienstverlenende school over de resultaten van de risicoanalyse en de preventiemaatregelen die werden genomen.
- Is verantwoordelijk voor **gezondheidstoezicht** van de leerling.
- Sluit een **arbeidsongevallenverzekering af voor de leerling.**
- **Verzekert zich voor de schade** berokkend door de leerling, of door gebruik van gebrekkig materiaal en gebrekkige diensten.
- Neemt de noodzakelijk **preventiemaatregelen.**

Dienstontvangende school

- **Informeert** de derde over de resultaten van de risicoanalyse die een weerslag kunnen hebben op de uitvoering van de activiteiten door de stagegever, alsook over de preventiemaatregelen die de dienstontvangende school hieromtrent genomen heeft.
- Respecteren van de wet **overheidsopdrachten.**
- Is verantwoordelijk voor bestek, gunning en gunningsbrief.
- Eén van de **gunningscriteria** in het bestek betreft het inzetten van stagiairs van een bepaalde school voor het uitvoeren van de aanbestede werken.

Dienstverlenende school

- **Verzekert de vakleraar** (burgerlijke aansprakelijkheid en rechtsbijstand).
- Sluit een **arbeidsongevallenverzekering voor de leerkracht (verplicht).**
- **Ongevallen** van de leerlingen op weg van of naar de stagegever dienen gedekt te zijn door de schoolpolis.
- School informeert over de preventieve maatregelen aan derde.

Scenario 5: Praktijkopleiding

Leerlingen van het secundair onderwijs (zowel BSO, TSO, DBSO als BuSO) in overeenstemming met het curriculum.

Op een **school** (secundair en niet-secundaire school)
Bij een **derde**

Binnen de **schooluren**.

Gereedschap en materiaal te voorzien door de derde

Geen vergoeding voor de prestaties van de leerlingen.

Overeenkomsten:

- tussen dienstverlenende en -ontvangende school (aanbevolen, niet verplicht);
- Bestek, gunningsbrief (indien van toepassing)

Aansprakelijkheden

Toezichthouder: derde en algemeen toezicht van de leerkracht

Derden

- **Strafrechtelijk** aansprakelijk.
- **Administratiefrechtelijk** aansprakelijk.
- Aansprakelijk voor de **kwaliteit** van de werken en leveringen.

Voor diverse betrokkenen gelden de regels van **regres** inzake **burgerrechtelijke aansprakelijkheid** voor andermans gedrag en voor eigen gedrag.

Praktische aspecten

Derden (=privé-onderneming/vzw)

- Voert **risicoanalyse** (werkpostfiche) uit over de activiteiten die hij zal uitvoeren bij de dienstontvangende school.
- Informeert de dienstontvangende en dienstverlenende school over de resultaten van de risicoanalyse en de preventiemaatregelen die werden genomen.
- Is verantwoordelijk voor **gezondheidstoezicht** van de stagiair.
- **Verzekert zich voor de schade** berokkend door de leerling, of door gebruik van gebrekkig materiaal en gebrekkige diensten.
- Neemt de noodzakelijk **preventiemaatregelen**.

Dienstontvangende School (indien van toepassing)

- Informeert de derde over de resultaten van de risicoanalyse die een weerslag kunnen hebben op de uitvoering van de activiteiten door de stagegever, alsook over de preventiemaatregelen die de dienstontvangende school hieromtrent genomen heeft.
- Respecteren van de wet **overheidsopdrachten**
- Is verantwoordelijk voor bestek, gunning en gunningsbrief.
- Eén van de gunningscriteria in het bestek betreft leerlingen van een bepaalde school inzetten voor het uitvoeren van de aanbestede werken op de dienstontvangende school, onder begeleiding van de derde.

Dienstverlenende school

- **Verzekert de vakleraar** (burgerlijke aansprakelijkheid en rechtsbijstand).
- Sluit een **arbeidsongevallenverzekering voor de leerkracht (verplicht)**.
- **Ongevallen** van de leerlingen op weg van of naar de stagegever dienen gedekt te zijn door de schoolpolis.

Uitgevoerd door PwC:

Johan Ravijts

Director

Tel: +32 3 259 33 29

GSM: +32 476 87 51 74

E-mail: johan.ravijts@be.pwc.com

Ellen Goussaert

Senior Manager

Tel: +32 2 710 4618

GSM: +32 474 66 32 77

E-mail: ellen.goussaert@be.pwc.com

Pommeline Steegmans

Associate

Tel: +32 2 710 74 02

GSM: +32 490 66 32 38

E-mail: pommeline.steegmans@be.pwc.com